

kötöttek... Ő egy ideig hagyta őket csaholni... de midőn látta, hogy valaki onnét „az eresz alól“ folyton uszítgatja őket iszonyatosképen megharagudott. „A róm. kath. és evangélikus fejedelmek... egymás ellen feuekedtek“ (269. l.). VIII. Henrik angol királyról pedig: „S uramfia! Egyszer egy nagy király, mit gondol magában: „Könyvet irt a bölcességéről s hajra! Akkor esett ez a bolond história rajta!“ Kevés volt neki is „a vágott dohánya.“ Lutherbe kapczáskodott s nem győzte szuszszal. (252. l.)—mondjuk az ily kifejezések mind a mivel közönség, mind a ifjuság izlésével ellenkeznek akkor is, ha ezt elválasztjuk a mivel közönségtől. — Az ifjuság ugy a politikai, mint a vallási hősök iránt kegyelettel viseltetik. S vajjon nem sértjük-e a kegyelet érzését, ha Luthert Petőfi juhászával hasonlítjuk össze, mondván: „nagyot ütött a botjával a számár fejére.“ — Vagy, ha az ifjuság ismeri a tudós Erasmust más műből is — pedig ismernie kellene — akkor mit mond e rossz akaratu kifejezésre: „tüzet fogott a vén bagoly.“ (253. l.) Nó hát az ily kifejezések megjártak volna a reformátio idejében, de a mai kor „mivel közönsége és ifjusága“ elé mások kellene. Ha szerző a népnek irta volna művét, — mi ellen azonban tiltakozik az előszóban, — akkor egy pár kifejezés elhagyásával egészen czélt ért volna. — Igy is elismeréssel adózunk írónak, mert hézagpótló műve által jeles szolgálatot tett. — Ezért t. olvasóinknak e művet melegen ajánljuk.

„Báró Roszner Ervin válaszára.“ Irta Kováts Gyula budapesti kir. ítélő-táblai bíró. Különlenyomat a Jogtudományi Közlöny 1888. évi folyamából. Az egész kis füzet terjed 46 lapra, folytatása egy régebbi polemiának. Kováts Gyula Házasságkötés Magyarországon egyházi és politikai jog szerint cz. 1883-ban megjelent munkáját megtámadta br. Roszner Ervin 1887-ben „Régi Magyar házassági jog“ czimű művében. Kováts erre feleletet irt, melyre br. Roszner ismét válaszolt. Ezen válaszra felel Kováts a jelen füzetben. A polemiára különösen a régi eljegyzések ereje adott okot, ugyanis Kováts azt csaknem a házassági szerződés megkötésével egyenlő erejűnek tartja és ez állítást hathatós érvekkel is tudja bizonyítani br. Roszner ellenében, valamint úgyenes tudja az ellenség fegyverét nemcsak fel fogni, hanem azt egyszersmind visszafordítani is. Az egész füzet, Kováts nagy tudományára és ügyes vitakozó tehetségére vall. Felhívjuk reá az érdeklődők figyelmét. (G.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Felhívás a „Prot. irodalmi Társulat“ pártolására. Főt. Ferencz József püspök ur a Prot. irod. Társaság pártolása iránt felhívást bocsátott ki az unitárius vallásközönség espereseihez, melyet a Főt. ur szivességéből itt közlünk:

218—1888.

Tisztelendő esperes Úr!

Kedves atyámfia az Urban!

Mult évi 240—1887. sz. alatt kiküldöttem volt azt a felhívást, mely a magyarországi összes püspökök és főgondnokok aláírásával bocsátott ki egy magyar protestáns irodalmi társaság alakítása tárgyában, azzal a fölkéréssel, hogy ez ügyet fölkarolva annak a hatóság alatti egyházkör lelkészei és világi atyánkfiai közül is minél többeket megnyerni sziveskedjék tagokul.

Ugyancsak mult évi 529—1887. sz. alatt kérdést intéztem volt

ez ügyben az eredményt illetőleg, kifejezni óhajtván ezzel is annak fontosságát és jelentőségét.

A mint a Tisztelendő esperes Úr előtt is ismeretes, a jelen év folytán egy pár protestáns egyházi lapban felmerült az a kérdés, ha vajjon az unitáriusok beléphetnek-e a szóban levő irodalmi társaságba? Sőt némelyek határozottan kizáratásunkat hozták javaslatba.

E körülmény kétségtelenül nem kis mértékben meglephetett mindnyájunkat, s e mellett zsbibasztólag kellett hatnia további magunktartására nézve az irodalmi társaságba leendő belépésünkre, illetve tagokul való jelentkezésünkre nézve.

Az alakuló közgyűlés azonban, mely folyó évi ápril hó 16-án tartatott meg Budapesten, a hol az unitáriusok kizáratása iránti indítvány szintén megtétetett, ez indítványt nagy többséggel elvetette, s mint a protestantismus szellemével meg nem egyeztethető törekvésnek, minden exclusivitásnak határozottan ellene mondott; minélfogva semmi aggodalom sem lehet az iránt, hogy az unitáriusok is a már megalakult irodalmi társaságba beléphetnek, s abban, mint a más két protestáns felekezet tagjai, egyenjogulag részt vehetnek.

Erről a Tisztelendő esperes ur a lapokból már szintén értesülve lesz. Nem is azért kívántam ezt megírni, hogy a kérdés miben állását tudomására hozzam, hanem hogy egyuttal ismételten fölkérjem az ügy lelkes fölkarolására, s ez irányban minél tevékenyebb közreműködésére.

Az a szellem, mely az alakuló közgyűlésen kifejezést nyert, kétszeresen kötelességünké teszi, a Magyar Protestáns Irodalmi Társaságot, minden tőlünk kitelhető módon támogatni.

A belépés feltételei a már ismert felhívásból tudva vannak.

Ha szegényes viszonyaink között, különösen lelkészeink közül nem sokan léphetnek is be egyenként tagoknak, egymással társulva, vagy az egyházközségek által is segittetve, azt minden nagyobb megterheletés nélkül eszközölhetik, az egyházkörök pedig, mint olyanok, legalább is alapító-tagoknak jelenkezhetnek.

Fogadja szíves üdvözetemet, melylyel vagyok a Tisztelendő Esperes Úrnak

Kolozsvárt, 1888. ápril 22-én

atyafiságos indulattal:

Ferencz József, s. k.
unitárius püspök.

A báró Baldácsy Antal prot. alapítvány meghatalmazottjai évi közgyűlésüket ápr. 15-én tartották meg Budapesten. A közgyűlés az igazgatóság által előterjesztett jelentést helyeslőleg tudomásul vette, s minden javaslatát egyhangulag elfogadta. E szerint a f. évben is min-

denik egyházkerület 2500 frt segélyben fog részesülni az alapítványjövendelméből. Kemény Gábor br. egészségi tekintetéből az igazgatóság elnökségéről lemondván, helyébe elnöknek megválasztatott: Tisza Lajos gróf. Ezuttal az igazgatóság is teljesen újból választatván, igazgatósági tagok lettek: Fábiny Teophil, igazságügy minister, Gönczy Pál, államtitkár, Szász Károly püspök, Veszprémi János, Ostfy Pál kuriai bírók, Prónay Dezső br., Hajós János min. tanácsos. Jegyző Győri Elek ügyvéd, országgy. képviselő.

Gróf Kuun Géza folyóiratunk kitünő dolgozótársa a Münchenben megjelenő „Allgemeine Zeitung“ f. évi márt. 24-iki számában terjedemesebb emlékezést irt a nagy német költő Goethe unokáiról: Wolfgangról és Walterről. Házi tanítója, ki 1848-tól fogva vezette nevelését, három nagy ember cultussát ápolta benne: Aristotelesét, Goetheét és Hegelét. S midőn anyjával és nővérével az 1864-iki telet Velenczében töltötte értesülve arról, hogy Wolfgang Goethe is, ki akkor porosz királyi követségi tanácsos volt, ott időzik, vágyott megismerkedni ama férfi unokájával, kinek műveit már ifjúságában csodálattal olvasta. Az alkalom meg is jött erre s csakhamar jó barátokká váltak. Sok vonatkozás volt az ő tanulmányaikban. Wolfgang alapos ismerője volt a régi hellén bölcseslemnek és a renaissance-nak s a bibliának „Itala“ és „Vulgata“ fordításait részletesen tanulmányozta és otthonos volt a classica philologiában. Velenczében a hirneves cardinal Bessarion élete és művei tanulmányozásával foglalkozott, kiről később két kötetes munkát irt. Ezeket, valamint későbbi találkozásait és levelezésüket érdekesen írja le gróf Kuun Géza és találó jellemzést ad Goethe unokáiról, azt az elvet tartva szem előtt, hogy a nagy emberek utódait nem az ő elődeik mértéke, hanem saját egyediségük jellemvonásai szerint kell megítélni.

Ismert kézből vettük és adjuk a következő sorokat: A „Prot. Közlöny“ idei 12 számában, a mint hallom, tisztelt püspökünk szavait, melyekben azt mondja, hogy az unitáriusok a smalkaldi gyűlés aktáját nem irták alá, idézte a szerkesztő s azt véli, hogy a „smalkaldi“ jelző valószínűleg csak lapsus a „speyeri“ helyett. Tagadom és azt állítom, hogy az igazítás a valódi lapsus, nem memoriae, hanem intelligentiae. Ugyanis Speyerben országgyűlés volt és nem protestansok gyűlése, a hogy értve van az idézett szavakban. Ez a gyűlés pedig a német rendek egyrészének Speyerben 1529-ben benyújtott protestatiója után 1530-ban és egy második 1531-ben tartatott és az utóbbiban kelt a szövetségi „acta“, holott ama protestálás csak actus volt, de nem acta. Turpe est doctori si culpa retarguit ipsum.

Gyászhirek. Bakó Lajos, nagykadácsi lelkész rövid betegség után megszűnt élni. Egyike volt ifjabb lelkészeink közül a jelesebbek-

nek, kinek korai elköltözését sajnálnunk kell. Özvegyet hagyott hátra. A m-brus Gergely, posta- és távirdatiszt, egyháztanácsos f. évi mártius 14-én elvesztette szép reményü 13 éves fiát Ödönt. — Székely János, dicsősztmártoni felső népisk. igazgatót nagy csapás érte neje szül. Bláha Berta f. évi ápr. 21-én élete 30-ik, boldog házasságuk 13-ik évében történt elhunytában.

ARANYKÖNYV.

A SZÉKELY-KERESZTURI GYMNASIUM

5-ik tanári székére tett adakozások.

III. Közlemény.

I. Tökét.

a) Kötlevéiben.

Derzsi eklézsia	20	frt.
A derzsi presbyterium	2	"
Sándor Gergely lelkész	5	"
Pál János	1	"
Végh József Budapest	100	"
Steiner Áron VII. oszt. tan.	5	"
Szabó József Debreczen	100	"

Összes: 233 frt.

b) Készpénzben.

Kovács János tanár	25	frt — kr.
Barabás Lajos lelkész-tanár	10	" — "
Pálfí Károly ig. tanár	5	" — "
Májai István tordai tanár	5	" — "

Jakab Gyula udvarhelykőri gondnok küldött:

a) A h.-szt.-mártoni eklában gyült	5	frt — kr.
b) H.-Keménfalván Varga Zsigmond	—	" 50 "
Az ekkla pénztára	1	" — "
Gergely Lajos gondnok	1	" — "
Ifj. Nagy Ferencz pénztárnok	1	" — "
Az ekkla hivei összesen	4	" 14 "
Összesen:	7	frt 64 kr.

c) Jakab Gyula f. gondnok ur kiegészítésül	—	frt 36 kr.
Boros György tanár	25	" — "

Rend Dénes ur gyűjtő ivén:

Eichelburg Károly Segesvár	5	" — "
Imecs Jenő	10	" — "

Összesen: 98 frt — kr.